

Poznań, dnia 3 maja 1958 r.

L.dz. Ko/268/58

Oddziały PTA

w/g rozdzielnika

Uchwała Sejmu PRL, uznająca lata 1960-1966 za okres ogólnokrajowych obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, nakłada szczególnie na nasze Towarzystwo obowiązek czynnego udziału w pracach związanych z przygotowaniem i uroczonym tej wielkiej Rocznicą. Choć ułatwić Oddziałom włączenie się do tych prac, Komisja Oświatowa zwraca uwagę na następujące możliwości działania w tym zakresie:

I. Działalność oświatowa

1. Prelekcje:

Winny one stać się podstawową i ciągłą formą przekazywania społeczeństwu rzetelnej wiedzy o naszych najdawniejszych dziejach. Ze względu na zainteresowanie słuchaczy przeszłością swojej dzielnicy lub regionu, zaleca się ilustrowanie tematu rezytami związanymi z danym terenem lub dostosowanie tematu do tych zainteresowań. Komisja w miarę swych możliwości będzie dostarczać Oddziałom odpowiednie teksty i materiały ilustracyjne, liczy jednak, że Zarządy poszczególnych Oddziałów wykażą w tym względzie więcej własnej inicjatywy. Przykład takiej inicjatywy dał Oddział Katowicki, który zamierza urządzić jesienią b.r. sesję oświatową, poświęconą przedziejom Śląska z udziałem wybitnych archeologów i historyków zrzeszonych w naszym Towarzystwie. Oddziały, które dysponują odpowiednimi prelegentami, winny deklarerować swoją współpracę także w akcji oświatowej prowadzonej przez inne towarzystwa czy organizacje, jak np. Komitety Frontu Jedności Narod., Kluby Dyskusyjne, T.R.Z.Z., Z.H.P. i t.p. Prelekcje powinny oczywiście nie tylko obejmować słuchaczy rekrutujących się ze środowisk miejskich, ale zainteresować także ludność wiejską, która - jak wykazała praktyka Oddziału Poznańskiego - jest bardzo wdzięcznym i chętnym odbiorcą. Komisja zwraca też uwagę niektórym Oddziałom na obowiązek udzielanie sąsiedzkiej pomocy w akcji odczytowej Oddziałom słabszym organizacyjnie lub też nasilenie swej działalności w tym zakresie na terenach niedostatecznie jeszcze nasyconych akcją oświatową PTA.

Byłoby więc rzeczą wskazaną np., aby Oddział Szczeciński udzielił pomocy sąsiadniemu Oddziałowi Koszalińskiemu, który nie przejawia prawie żadnej działalności, Oddział Warszawski wysłał swoich prelegentów do woj. białostockiego, i lubelskiego, Oddział Poznański więcej uwagi poświęcał woj. zielonogórskiemu i t.d.

2. Kursy, konferencje

Na terenie działalności każdego Oddziału, odbywają się w ciągu roku rozmaite kursy i konferencje, na których ^{nie} powinno braknąć również prelegentów PTA. Szczególną uwagę należy zwrócić zwłaszcza na kursy i konferencje nauczycielskie, organizowane przez DCSZ. Okazuje się bowiem, że wielu nauczycieli szkół podstawowych nie opanowało jeszcze dostatecznie wiedzy o początkach Państwa Polskiego. Z doświadczeń w pracy oświatowej Oddziału Poznańskiego wynika też, że prelegenci PTA chętnie są widziani przez D.C.S.Z. W prelekcjach wygłoszonych na kursach i konferencjach nauczycielskich należy wskazać również ważniejsze stanowiska wczesno-średniowieczne znajdujące się w zasięgu danego regionu, które na ogół są nieznane nauczycielstwu. Wycieczka nauczyciela z młodzieżą szkolną do takiego obiektu da z pewnością większe efekty niż kilka lekcji nie popartych żadnym materiałem ilustracyjnym. Nie należy oczywiście ograniczać się tylko do udziału w kursach i konferencjach organizowanych przez inne towarzystwa czy instytucje. Oddziały dysponujące odpowiednimi prelegentami mogą i powinny organizować tego rodzaju szkolenie we własnym zakresie.

3. Organizowanie i zwiedzanie wystaw, wycieczki:

W miastach, w których brak jest muzeów czy wystaw archeologicznych, wskazane jest organizowanie miniaturowych ekspozycji w witrynach sklepowych lub wystawianie zmiennych plansz w specjalnych gablotkach. Takie ekspozycje urządzone już przez niektóre Oddziały /Będzin, Chełmno, Gniezno/, cieszą się dużym zainteresowaniem i mogą być doskonałym środkiem popularyzacji wiedzy. W miastach, w których istnieją muzea lub działy archeologiczne, należałoby organizować specjalne wycieczki. Uczestnicy wycieczek zapoznaliby się pod kierunkiem fachowych przewodników nie tylko z wystawami archeologicznymi, ale także z wszystkimi działami pracy muzealnej.

Bardziej atrakcyjne, choć ze względu na koszty nie dla wszystkich dostępne są wycieczki jednodniowe lub dłuższe. Celem ich będą oczywiście nie tylko muzea czy dzieła archeologiczne, ale także obiekty wykopaliskowe związane z najdawniejszymi dziejami Polski. Wycieczki takie mają duże walory dydaktyczne, pozwalają bowiem ich uczestnikom poznać metody i technikę badań archeologicznych.

4. Konkursy

Są one rzadko stosowaną przez Oddziały PTA formą popularyzacji, nieskutecznie zresztą, gdyż mogą oddać duże usługi szczególnie w akcji związanej z polskim Tysiącleciem. Nie sposób tu oczywiście wymieniać wszystkie rodzaje konkursów, zależy to będzie od pomysłowości i inicjatywy poszczególnych Oddziałów. Można je organizować np. wspólnie z muzeami lub działami archeologicznymi, ogłaszać w gablotkach propagandowych lub na łamach prasy. Przedmiotem ich mogą być wczesnośredniowieczne zabytki monumentalne w Polsce, ważniejsze grody wczesnośredniowieczne badane przez archeologów po wojnie i t.p. Koszt nagród dla zwycięzców konkursu nie powinien stanowić problemu dla Oddziałów, mogą to być np. nagrody książkowe wartości kilkuset złotych. Zresztą nie trudno jest zwiększyć wartość nagród jeśli konkurs taki zorganizuje się wspólnie z muzeum lub inną instytucją a koszty rozłoży się na obydwóch organizatorów. Na marginesie konkursów warto, aby któryś z Oddziałów PTA rozważył projekt zorganizowania wielkiej imprezy estradowej związanej z interesującymi nas uroczystościami Tysiąclecia. Na imprezę tę mogłyby się złożyć np. utwory muzyczne związane tematyką z najdawniejszymi dziejami Polski/dla przykładu: "Legenda Baktyku" F. Nowowiejskiego/, konkurs typu "Zgaduj Zgadula" o tematyce archeologicznej i historycznej, wyjątki z odpowiednich utworów beletrystycznych, anegdoty historyczne. Nie wątpimy, że impreza taka osiągnęłaby wielu słuchaczy.

5. Prasa, radio, telewizja

Zainteresowanie tematyką milleniową prasy i radio-telewizji jest znaczne. Trzeba jednak stwierdzić, że zapotrzebowanie tych instytucji na artykuły lub audycje o tej tematyce tylko w niewielkim stopniu jest pokrywane przez archeologów.

Dlatego nieraz w prasie spotyka się np. zgoła fantastyczne relacje czy artykuły przygodnych autorów stojące w jaskrawej sprzeczności z faktami archeologicznymi. Trzeba więc większą uwagę zwrócić na te instytucje, dostarczając prasie potrzebne materiały i informacje, nawiązywać kontakty z rosgłosniami radiowymi. Szczególnie obiecująco przedstawia się współpraca z telewizją, która wprawdzie obejmuje jeszcze u nas stosunkowo wąski krąg odbiorców, daje jednak za to znacznie szersze możliwości popularyzacji wiedzy. Świadczą o tym doświadczenia poczynione w tym zakresie przez telewizję warszawską i poznańską, o czym swego czasu informowaliśmy na łamach "Z otchłami wieków".

6. Film

Starania Komisji Oświatowej mające na celu zainteresowanie "Filmu Polskiego" tematyką milleniową natrafiły ostatnio na podatny grunt, nie znaczy to jednak, aby już w najbliższym czasie były one uwieńczone odpowiednim rezultatem. Komisja oczywiście nie zastrzega sobie prawa wyłączności reprezentowania archeologów wobec "Filmu Polskiego" uważa jednak, że istnieją jeszcze inne możliwości w tym względzie. Mamy tu na myśli przede wszystkim amatorskie kluby filmowe, które również mogą sięgnąć po taką tematykę. Trzeba jednak zainteresować je tą tematyką i zgłosić gotowość współpracy w realizowaniu takich filmów. Jest to wdzięczne pole do działalności szczególnie trzech Oddziałów t.j. Warszawskiego, Łódzkiego i Katowickiego, gdzie amatorskie kluby filmowe są szczególnie aktywne.

II. Działalność wydawnicza

Działalność tego rodzaju w naszym Towarzystwie ze zrozumiałych względów jest scentralizowana w rękach Zarządu Głównego. Poszczególne Oddziały mogą mieć oczywiście znaczny udział w tej działalności, zgłaszając np. konkretne propozycje lub gotowe teksty do druku. Istnieją jednak jeszcze inne możliwości działania Oddziałów w tym zakresie. Zdecentralizowanie organów administracji państwowej pozwala bowiem obecnie uzyskać pewne kredyty, które ułatwią Oddziałom realizowanie własnych programów wydawniczych. Trzeba jednak podkreślić, że w tym wypadku obowiązuje Oddziały uzgodnianie z Zarządem Głównym i Redaktorem Naczelnym Wydawnictw PTA tekstów przeznac-

czonych do druku. Uzyskanie kredytów ze źródeł regionalnych będzie oczywiście uwarunkowane tematyką jak najściślej związaną z danym regionem. Mogą to być np. popularne monografie ważniejszych stanowisk wczesnośredniowiecznych /Gdańsk, Gniezno, Kraków, Tum k/Łęczycy i in./ lub najdawniejsze dzieje danej dzielnicy w ramach chronologicznych wczesnego średniowiecza. Można również nawiązać kontakty z innymi zainteresowanymi towarzystwami /np. z Polskim Towarzystwem Historycznym/ lub instytucjami proponując im zbiorowe wydawnictwa tj. zawierające prace np. z dziedziny archeologii i historii. Każda, nawet niewielka książeczka spełni swój cel, jeśli będzie odpowiadała konkretnemu zamówieniu społeczeństwa, nie ulega zaś wątpliwości, że tematyka milleniowa jest dzisiaj ogromnie popularna. Warto tu również dodać, że od dawna odczuwa się brak kart pocztowych /t.zw. widokówek/ związanych z ^{ta}tematyką.

III. Działalność naukowa

Zadaniem naszego Towarzystwa jest przede wszystkim popularyzowanie wiedzy w dziedzinach reprezentowanych przez PTA, nie rezygnujemy jednak oczywiście z działalności naukowej. Także więc i w tym względzie możemy włączyć się do prac związanych z przygotowaniem i uczeniem wielkiej Recznicy, ograniczając się jednak do właściwych dla nas ram. Nie będziemy więc podejmować prac wykopaliskowych, do których powołane są instytucje naukowe, natomiast członkowie PTA mogą oddać niemałe usługi w dziedzinie inwentaryzacji i ochrony zabytków archeologicznych. Działanie w tym zakresie musi jednak odbywać się pod nadzorem specjalistów-archeologów. Godne polecenia są tu np. wycieczki terenowe, w czasie których rejestruje się wszelkie zabytki archeologiczne spotykane w terenie i stan ich zachowania, a także zbiera się cenne dla archeologów informacje o wszelkich przypadkowych odkryciach obiektów prahistorycznych. Można również zająć się ochroną znanych w terenie zabytków /np. grodzisk/, wyznaczając stałych ich opiekunów i zakładając tablice informujące o tych zabytkach, ich wartości naukowej i społecznej. Jest to wdzięczne zadanie zwłaszcza dla młodzieży szkolnej, harcerzy i t.p.

Oddziały, mające swe siedziby w miastach uniwersyteckich, mogą organizować wykłady dyskusyjne lub sesje naukowe poświęcone tematyce milleniowej.

----- +++ -----

Komisja oświatowa nie zamierza narzucać Oddziałom własnej koncepcji programu związanego z udziałem PTA w przygotowaniach i uczczeniu wielkiej Rocznicy Tysiąclecia Polski. Jest rzeczą zrozumiałą, że program ten nie może być jednolity we wszystkich Oddziałach, zależność bowiem będzie od środków materialnych, lokalnych warunków, możliwości personalnych, a wreszcie ambicji Zarządów poszczególnych Oddziałów. Wydaje się jednak rzeczą konieczną, aby już dzisiaj wszystkie Oddziały opracowały taki program, w czym zapewne pomogą im powyższe uwagi. Komisja uważa również za wskazane, aby Zarządy Oddziałów niezwłocznie nawiązały kontakt z lokalnymi Komitetami Obchodu Tysiąclecia Państwa Polskiego, przedstawiając im własny program i deklarując ścisłą współpracę w interesujących nas sferach organizowanych przez te Komitety. Jeśli w terenie działalności danego Oddziału nie ma Komitetu /mają one powstać w zasadzie tylko w miastach wojewódzkich/, należy porozumieć się z zainteresowanymi lokalnymi władzami, instytucjami i towarzystwami w celu skoordynowania akcji. Należy też zwrócić uwagę na możliwości uzyskiwania kredytów z lokalnych źródeł na pokrycie kosztów związanych z realizowaniem programów, Zarząd Główny bowiem nie posiada aktualnie żadnych dodatkowych środków finansowych na ten cel i nie wiadomo czy jeszcze w tym roku zdoła je uzyskać.

Podając powyższe do wiadomości Oddziałom, Komisja zapewnia je, że w miarę swych skromnych możliwości będzie służyć wszelką radą, pomocą i poparciem w realizowaniu ich programów milleniowych.

Ze Komisji Oświatowej PTA
Bogdan Kozłowski
/Doc. dr Bogdan Kozłowski/
Przewodniczący.